

Kenyeres István (Budapest, Budapest Főváros Levéltára): *Buda és Pest középkori levéltárai*

A Budapestet alkotó három elődváros, Buda, Pest és Óbuda középkori levéltárai elpusztultak. A Budapest Főváros Levéltárban jelenleg található csekély mennyiségű középkori levéltári anyag nem a városi levéltárak részeként őrződött meg. Az előadásban arra teszünk kísérletet, hogy összefoglaljuk az elődvárosok, főként Buda középkori városi levéltáráról rendelkezésre álló információkat. Ma már evidencia a várostörténet-írásban, hogy a középkori városoknak adott privilégiumokat nem a fejlődés kezdetének tekintik, hanem csak egy állomásának. Ezt azért fontos hangsúlyoznunk, mivel a városi levéltárak kezdetei visszanyúlnak az első privilégiumok által biztosított önrendelkezési, városigazgatási kiváltságokhoz, illetve ahhoz a tényhez, hogy a városoknak elemi érdekük fűződött jogbiztosító irataiknak, privilégiumaiknak a korszak körülményeihez mértén szakszerű tárolásához, azaz levéltár (*archivum civitatis*) létrehozásához, fenntartásához, működtetéséhez. Buda esetében még az is árnyalja a helyzetet, hogy egy másik város, a Duna-bal parti Pest 13. század közepén történő áttelepítésével jött létre. A pestiek Buda hivatalos latin elnevezésében hozták magukkal korábbi városuk nevét (*castrum novi montis Pestiensis*), valószínűleg levéltárát, illetve azt, ami az 1241/42. évi mongol invázió után keletkezett. A 13. század végére, a 14. század elejére egyértelműen az ország fővárosának tekintett Buda egyúttal mintaadó volt a többi szabad királyi város számára, mind jogi, mind városigazgatási szempontból is, ami magába foglalta a városi kancellária szervezetének és az ahhoz szorosan kötődő levéltár mintájának átvételét. Az előadás részletesen kitér arra, hogy hogyan nézhetett ki a ma már elpusztult budai városi levéltár, milyen irattípusok voltak fellelhetők benne és ennek ma milyen nyomai vannak. Pest levéltárról, iratairól jóval kevesebb ismerettel rendelkezünk. Pest esetében fontos hangsúlyoznunk, hogy a város 15. század elejéig-közepéig jogilag Buda alá tartozott, így városi kancellária és így a levéltár is csak később erősödött meg. Az önállósuló Pest ugyanakkor gyorsan átvette a főváros kancelláriai gyakorlatát. Az előadás röviden kitér Óbuda királynéi város (mezőváros) és a budai és pesti intézmények, testületek középkori levéltáira is.